

SOUDNÍ DVŮR ES – ČERVEN A ČERVENEC 2007

Po dvou měsících opět přinášíme přehled aktuálních rozsudků Soudního dvora ES, které jsou zajímavé z hlediska právní praxe v České republice.¹

ČASOVÁ PŮSOVNOST NOVÉHO REGULAČNÍHO RÁMCE NA TELEKOMUNIKAČNÍM TRHU – ČESKÁ REPUBLIKA

Rozsudek ze dne 14. června 2007, Telefónica O₂ Czech Republic, C-64/06 (druhý senát, generální advokát D. Ruiz-Jarabo Colomer)

Elektronické komunikace – Sítě a služby – Společný předpisový rámec – Dominantní podnik – Povinnost propojení s jinými operátory – Přejícná ustanovení – Směrnice 97/33² – směrnice 2002/19³ – směrnice 2002/21⁴

(21) *Aniž by bylo nutné zkoumat důsledky zrušení rozhodnutí v českém právu, je třeba poukázat jednak na to, že rozhodnutí napadené v původním řízení bylo vydáno po datu přistoupení České republiky k Unii, že upravuje situaci do budoucna, a nikoli do minulosti, a jednak na to, že vnitrostátní soud položil Soudnímu dvoru otázku týkající se právních předpisů Společenství použitelných na spor v původním řízení.*

(22) *Jakmile se předběžné otázky týkají výkladu práva Společenství, Soudní dvůr rozhodne, aniž by se v zásadě musel zabývat okolnostmi, které vnitrostátní soudy přiměly k položení otázek Soudnímu dvoru a za kterých zamýšlejí použít ustanovení práva Společenství, o jehož výklad jej požádaly (rozsudek ze dne 5. prosince 1996, Reisdorf, C-85/95, Recueil, s. I-6257, bod 15).*

(23) *Jinak by tomu bylo pouze v případech, kdy by buď ustanovení práva Společenství, o jehož výklad byl Soudní dvůr požádán, nebylo použitelné na skutkové okolnosti sporu v původním řízení, které nastaly před přistoupením nového členského státu k Unii (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 10. ledna 2006, Ynos, C-302/04, Sb. rozh. s. I-371, body 35 a 36), nebo by bylo zjevné, že uvedené ustanovení nelze použít (viz výše uvedený rozsudek Reisdorf, bod 16).*

(26) *V tomto ohledu je namístě upřesnit, s ohledem na ustanovení článku 27 rámcové směrnice a čl. 7 odst. 1 přístupové směrnice, týkající se přechodných ustanovení, jež se použijí bez ohledu na provedení těchto směrnic, že směrnice 97/33, u níž je nesporné, že byla do českého práva provedena zákonem č. 151/2000, působí v potřebném rozsahu nadále.*

(27) *Regulační orgán tudíž mohl, jak právem tvrdí Komise, zasáhnout v rámci směrnice 97/33.*

Skutkový základ řízení: Český telekomunikační úřad (dále ČTÚ) uložil svým rozhodnutím společnosti Český Telecom (nyní Telefónica O₂, dále TO₂), aby se společností Czech Online (dále COL) uzavřela smlouvu o propojení pro účely poskytování ADSL připojení k internetu

¹ Poslední přehled aktuální judikatury Soudního dvora (za měsíce duben a květen 2007) viz *Soudní rozhledy* č. 7/2007.

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/33/ES [ze dne 30. června 1997 o propojení v odvětví telekomunikací s cílem zajistit univerzální službu a interoperabilitu uplatněním zásad otevřeného přístupu k síti (ONP), OJ L 199, s. 32.

³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/19/ES ze dne 7. března 2002 o přístupu k sítím elektronických komunikací a přiřazeným zařízením a o jejich vzájemném propojení (přístupová směrnice) (Úř. věst. L 108, s. 7; Zvl. vyd. 13/29, s. 323, dále jen „přístupová směrnice“).

⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/21/ES ze dne 7. března 2002 o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací (rámcová směrnice) (Úř. věst. L 108, s. 33; Zvl. vyd. 13/29, s. 349, dále jen „rámcová směrnice“).

podruhé jmenovanou společností. Poprvé ČTÚ rozhodl v prvním stupni dne 30. dubna 2004 (tedy poslední den před přistoupením ČR k EU). Po odvolání k předsedovi tohoto orgánu bylo uvedené rozhodnutí zrušeno z věcných a faktických důvodů a věc byla vrácena ČTÚ k dalšímu řízení. Tento orgán dne 14. září 2004 znovu rozhodl ve prospěch COL a když bylo dne 20. ledna 2005 zamítnuto opětovné odvolání TO₂, stalo se toto rozhodnutí konečným a vykonatelným. Toto rozhodnutí napadla TO₂ žalobou na neplatnost k soudu rozhodujícímu v občanském soudním řízení, v daném případě Obvodnímu soudu pro Prahu 3, který předložil sérii předběžných otázek.

Hlavním argumentem žalobkyně bylo, že na základě nového regulačního rámce, zavedeného směrnicemi z roku 2002, měl ČTÚ před uložením povinnosti provést analýzu trhu. Jen na jejím základě by bylo možné označit TO₂ za „operátora s významnou tržní silou“ a ukládat mu povinnosti, jako například uzavřít smlouvu o propojení. V době rozhodování ČTÚ však tyto směrnice ještě nebyly v českém právním řádu implementovány (a žádná analýza trhu tedy nebyla provedena), a tak ČTÚ rozhodoval čistě na základě zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, který reflektoval předchozí právní úpravu Společenství, mj. směrnicí 97/33. Předběžné otázky se tak mj. týkaly možnosti působení směrnic zavádějících nový regulační rámec vůči jednotlivcům, stejně jako nejasností vyvolaných tím, že správní řízení započalo před přistoupením ČR k EU a skončilo po něm.

Poznámky k rozsudku: Soudní dvůr nejprve zohlednil skutečnost, že řízení před ČTÚ probíhalo i po přistoupení ČR k EU a aniž by detailně zkoumal, jak česká úprava správního řízení zohledňuje změnu právního stavu během řízení, konstatoval, že je pro konečné rozhodnutí českých správních orgánů právo Společenství relevantní.

Pokud se týká samotné předběžné otázky, upozornil Soudní dvůr na přechodná ustanovení směrnic z roku 2002, která výslovně zakotvovala kontinuitu staré právní úpravy až do doby, než je plně provedena právní úprava nová. Vzhledem k tomu, že předchozí směrnice 97/33 byla podle názoru Soudního dvora plně implementována do českého právního řádu, nebylo namístež zkoumat otázky závazného účinku směrnic vůči jednotlivcům. Konkrétně řečeno, do doby, než bude provedena analýza trhu v souladu se směrnicemi novými, aplikují regulační orgány (v ČR to je ČTÚ) předchozí právní úpravu.

PRÁVNÍ JISTOTA PŘÍJEMCŮ PODPORY A MOŽNOSTI ČLENSKÉHO STÁTU VYMÁHAT PODPORU ZPĚT

Rozsudek ze dne 21. června 2007, Stichting ROM-projecten, C-158/06 (první senát, generální advokát J. Mazák)

Strukturální fondy – Vrácení podpory Společenství v případě nesrovnalosti – Nezveřejnění a nesdělení podmínek přiznání podpory – Neznalost příjemce – Dobrá víra – Právní jistota – Účinnost – Článek 10 ES

[Z výrokové části:] Jsou-li podmínky poskytnutí finanční pomoci přiznané Společenstvím určitému členskému státu uvedeny v rozhodnutí o poskytnutí, avšak tento členský stát tyto podmínky ani nezveřejnil, ani je konečnému příjemci pomoci nesdělil, nebrání právo Společenství uplatnění zásady právní jistoty za účelem zamezení vrácení neoprávněně vyplacených částek tímto příjemcem za podmínky, že je prokázána dobrá víra tohoto příjemce. V takovém případě může být dotyčný členský stát za účelem účinného výkonu práva Společenství na vrácení pomoci činěn finančně odpovědným za nevymáhané částky.

Skutkový základ řízení: Nadace ROM-projecten byla příjemkyní podpory, která vycházela z

programu Společenství na podporu malých a středních podniků. Rozhodnutí Komise,⁵ jež poskytlo prostředky na podpůrné programy v Nizozemsku, stanovilo mj. podmínku, že právně závazné dohody o poskytnutí podpory musí být přijaty nejpozději do 31. prosince 1999 a výdaje uskutečněny do 31. prosince 2001. Tato podmínka však nebyla nadaci nijak oznámena. Když ji nadace nesplnila, požadoval příslušný státní orgán navrácení podpory, což nadace odmítla. V probíhající řízení pak předložil soudní orgán, rozhodující ve druhém stupni, několik předběžných otázek.

Poznámky k rozsudku: Soudní dvůr se odpovědi na dvě otázky předkládajícího soudu vyhnul. Tyto otázky směřovaly na případný přímý účinek rozhodnutí Komise, adresovaného Nizozemsku, vůči třetím subjektům. Soudní dvůr se zaměřil až na otázku třetí, podpůrnou, kterou si navíc mírně přeformuloval: „*Jsou-li podmínky poskytnutí finanční pomoci přiznané Společenstvím členskému státu vyjádřeny v rozhodnutí o poskytnutí, avšak tento členský stát tyto podmínky nezveřejnil ani je konečnému příjemci pomoci nesdělil, brání právo Společenství uplatnění zásady právní jistoty za účelem zamezení vrácení neoprávněně vyplacených částek uvedeným příjemcem?*“ (bod 19 rozsudku).

V rozsudku Soudní dvůr zdůrazňuje význam principu právní jistoty, který „*zvláště vyžaduje, aby právní úprava Společenství umožnila dotčeným osobám seznámit se přesně s rozsahem povinností, které jim ukládá [...]. Procesní subjekty musí mít totiž možnost jednoznačně poznat svá práva a povinnosti a postupovat podle toho [...]*“ (bod 25 rozsudku), přičemž se „*[t]ento požadavek právní jistoty [...] uplatní s obzvláštní přísností vůči právní úpravě, která může způsobovat finanční důsledky*“ (bod 26 rozsudku). Příjemce podpory však musí být v dobré víře, což je otázka k posouzení vnitrostátním soudem (srov. bod 31 rozsudku). To však neznamená, že by měly utrpět finanční zájmy Společenství. Namísto od konečného příjemce podpory ji může Společenství, s ohledem na zásadu loajální spolupráce, vyžadovat od dotčeného členského státu (srov. body 32 a 33 rozsudku).

OCHRANA MLČENLIVOSTI ADVOKÁTA A PRANÍ ŠPINAVÝCH PENĚZ

Rozsudek ze dne 26. června 2007, *Ordre des barreaux francophones a germanophone a další, C-305/05 (velký senát, generální advokát M. Poiares Maduro)*

Směrnice 91/308/EHS⁶ – Předcházení zneužití finančního systému k praní peněz – Povinnost advokátů informovat příslušné orgány o každé skutečnosti, která by mohla nasvědčovat praní peněz – Právo na spravedlivý proces – Profesionální tajemství a nezávislost advokátů

(32) *Pokud by byl advokát v rámci soudního řízení nebo jeho přípravy povinen spolupracovat s orgány veřejné moci tak, že jim bude předávat informace získané v průběhu právních konzultací, které proběhly v rámci takového řízení, nebyl by schopen řádně dostát svému poslání právního poradce, obhájce a zástupce svého klienta, čímž by klientovi byla upřena práva, která mu poskytuje článek 6 EÚLP.*

(33) *Pokud jde o směrnici 91/308, [...], z jejího čl. 2a odst. 5 vyplývá, že informační povinnost a povinnost spolupráce se na advokáty vztahují pouze tehdy, když jsou svým klientům nápomocni při přípravě nebo provádění určitých převážně finančních nebo nemovitostních transakcí podle písm. a) tohoto ustanovení, nebo když jednají jménem nebo na účet svého klienta při jakékoli finanční nebo nemovitostní transakci. Tyto činnosti zpravidla probíhají z*

⁵ Citované v bodu 1 rozsudku.

⁶ Směrnice Rady 91/308/EHS ze dne 10. června 1991 o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz, Úř. věst. L 166, s. 77; Zvl. vyd. 09/01, s. 153.

jejich samotné povahy v kontextu, který nesouvisí se soudním řízením, a stojí tudíž mimo působnost práva na spravedlivý proces.

(34) Mimoto, jakmile je pomoc advokáta, který se zabýval transakcí podle čl. 2a odst. 5 směrnice 91/308, vyhledána za účelem obhajoby nebo zastupování v soudním řízení nebo za účelem poradenství ohledně zahájení soudního řízení nebo vyhnutí se soudnímu řízení, je advokát na základě čl. 6 odst. 3 druhého pododstavce uvedené směrnice osvobozen od povinností uvedených v odstavci 1 uvedeného článku, přičemž je v tomto ohledu nevýznamné, zda byly informace obdrženy nebo získány před řízením, během něj nebo po něm. Takovéto osvobození umožňuje zachovat právo klienta na spravedlivý proces.

(35) Vzhledem k tomu, že požadavky vyplývající z práva na spravedlivý proces již z definice předpokládají spojitost se soudním řízením a vzhledem ke skutečnosti, že čl. 6 odst. 3 druhý pododstavec směrnice 91/308 osvobozuje advokáty od informační povinnosti a povinnosti spolupráce podle čl. 6 odst. 1 uvedené směrnice, když se jejich činnosti takovouto spojitostí vyznačují, jsou tyto požadavky splněny.

(36) Naopak, je namístě připustit, že požadavky spojené s právem na spravedlivý proces nebrání tomu, aby advokáti, když jednají v přesně vymezeném rámci činností vyjmenovaných v čl. 2a odst. 5 směrnice 91/308, avšak v kontextu, který není upraven čl. 6 odst. 3 druhým pododstavcem uvedené směrnice, podléhali informační povinnosti a povinnosti spolupráce, které jsou stanoveny v čl. 6 odst. 1 této směrnice, jelikož takové povinnosti jsou odůvodněny, jak zdůrazňuje zejména třetí bod odůvodnění směrnice 91/308, nutností potírat praní peněz, které má zřejmý vliv na růst organizované trestné činnosti, která představuje obzvláštní hrozbu pro společnosti členských států.

Skutkový základ řízení: V řízení před belgickým soudem s ústavní jurisdikcí (v průběhu řízení změnil dokonce svůj název z *Cour d'arbitrage* na *Cour constitutionnelle*) napadalo několik profesních sdružení advokátů ustanovení belgického práva, jež implementovala požadavky směrnice 2001/97,⁷ která novelizovala směrnicí 91/308. Uvedená směrnice totiž zahrnovala advokáty mezi profese, které mají informační povinnost při podezření z praní špinavých peněz jejich klienty. Současně však směrnice stanovila výjimky, za kterých se tato povinnost neuplatní: během zjišťování právního postavení klienta, během jeho obhajoby nebo zastupování v soudním řízení nebo v souvislosti s takovým řízením, včetně poradenství ohledně zahájení soudního řízení nebo vyhnutí se soudnímu řízení, ať jsou takovéto informace získány před tímto řízením, během něj, nebo po něm (čl. 6 odst. 3, druhý pododstavec). Sdružení advokátů tvrdila, že směrnice porušuje zásady profesního tajemství a nezávislosti advokátů, které jsou podle nich základní složkou základního práva procesního subjektu na spravedlivý proces a na dodržování práv obhajoby.

Poznámky k rozsudku: Ochrana mlčenlivosti advokáta je na pořadu jednání před Soudním dvorem nejen v tomto řízení, ale také v řízeních z oblasti ochrany hospodářské soutěže.⁸ Jak uvádí generální advokát ve svém stanovisku, tento institut existuje ve všech právních řádech členských států, značně se však liší jeho konkrétní obsah a rozsah ochrany (bod 39 stanoviska).⁹

Soudní dvůr si značně ulehčil situaci tím, že se nezabýval vymezením tohoto pojmu, ale v

⁷ Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2001/97/ES ze dne 4. prosince 2001, Úř. věst. L 344, s. 76.

⁸ Srov. usnesení předsedy Soudního dvora ze dne 27. září 2004, Komise v. Akzo a Akcros, C-7/04 P(R), Recueil, s. I-8739.

⁹ Výtečnou analýzu, zaměřenou nejen na srovnání několika právních úprav, ale také na jejich hodnotová východiska, nabízí E. Gippini-Fournier: Legal professional privilege in competition proceedings before the European Commission: beyond the cursory glance, (2005) 28 Fordham International Law Journal 967.

souladu s předběžnou otázkou se zaměřil na jeho dopady v rámci ochrany práva na spravedlivý proces, zakotveného v čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „EÚLP“). Jak však uvádí generální advokát, vedle tohoto práva odráží povinnost mlčenlivosti advokáta a její ochrana i jiné základní právo – právo na respektování soukromého života, zajištěné článkem 8 EÚLP. Takto jej vymezil i Evropský soud pro lidská práva ve své judikatuře, kterou generální advokát cituje v bodu 41 svého stanoviska.

Nejedná se o otázku pouze teoretickou: základní právo stojící v pozadí institutu povinnosti mlčenlivosti advokáta a její ochrany určuje jeho rozsah. Zatímco v případě práva na spravedlivý proces bude chráněna pouze ta komunikace mezi advokátem a jeho klientem, která souvisí se soudním řízením, u práva na respektování soukromého života je ochrana mnohem širší. I tak generální advokát pomíjí „utilitaristická“ odůvodnění ochrany mlčenlivosti, opírající se o myšlenku, že možnost svobodně a bez obavy z vyzrazení konzultovat advokáta napomáhá lepšímu respektování práva ve společnosti či řádnému výkonu spravedlnosti.¹⁰ Je tedy možné, že zúžením svého přezkumu směrnic pouze ve světle práva na spravedlivý proces Soudní dvůr nezodpověděl všechny otázky, jež ve skutečnosti vystávají před belgickým Ústavním soudem.

V tomto zúženém rámci pak Soudní dvůr konstatuje, že rozsah výjimky z informační povinnosti advokátů je dostatečný. Připouští přitom, že konkrétní rozsah výjimky není z jejího textu zcela jasný a připomíná, že *„je-li možný více než jeden výklad znění sekundárního předpisu Společenství, je třeba dát přednost výkladu, podle něhož je ustanovení v souladu se Smlouvou, před výkladem, který vede ke zjištění, že ustanovení je se Smlouvou o ES neslučitelné“* (bod 28 rozsudku). V následujících bodech rozsudku, citovaných výše, pak Soudní dvůr vymezuje náležitý výklad relevantních ustanovení směrnic, jenž zajišťuje respektování práva na spravedlivý proces.

PRÁVO SPOLEČENSTVÍ ZASAZUJE SMRTÍCÍ ÚDER PRINCIPU REI IUDICATAE

Rozsudek ze dne 18. července 2007, Lucchini Siderurgica, C-119/05 (velký senát, generální advokát L.A. Geelhoed)

Státní podpory – ESUO – Hutnictví – Podpora prohlášená za neslučitelnou se společným trhem – Vrácení podpory – Překážka věci pravomocně rozsouzené u rozsudku vnitrostátního soudu

[Z výrokové části:] Právo Společenství brání použití takového ustanovení vnitrostátního práva, které zakotvuje zásadu překážky věci pravomocně rozsouzené, jako je článek 2909 italského občanského zákoníku (codice civile), pokud jeho použití brání vrácení státní podpory, která byla poskytnuta v rozporu s právem Společenství a jejíž neslučitelnost se společným trhem byla stanovena rozhodnutím Komise Evropských společenství, které se stalo konečným.

Skutkový základ řízení: Ocelářská společnost Lucchini Siderurgica požádala v osmdesátých letech o podporu pro účely modernizace některých ocelářských zařízení. Podpora byla oznámena Komisí, která rozhodla o její neslučitelnosti s vnitřním trhem. Rozhodnutí bylo oznámeno příslušným orgánům a zveřejněno v Úředním věstníku Evropských společenství. Lucchini nenapadla toto rozhodnutí ve lhůtě jednoho měsíce stanovené v čl. 33 třetím pododstavci Smlouvy o ESUO. Ještě před tímto rozhodnutím Komise však italské orgány rozhodly o poskytnutí podpory. Jelikož podpora nebyla společnosti Lucchini vyplacena,

¹⁰ Srov. Gippini-Fournier, op. cit. na s. 978 až 989, popř. Comment, Developments in the Law - Privileged Communications, (1985) 98 Harvard Law Review 1454 na s. 1501 až 1530.

obrátila se společnost na italské soudy, které bez ohledu na již existující rozhodnutí Komise o neslučitelnosti podpory s vnitřním trhem uložily italským orgánům povinnost podporu vyplatit. Proti rozsudku odvolacího soudu nepodala italská prokuratura (*Avvocatura Generale dello Stato*) opravný prostředek a rozsudek se tak stal konečným. Italské orgány s ohledem na hrozby Komise nejprve odmítly rozsudek plnit, poté, co však byla nařízena exekuce na majetek ministerstva průmyslu, obchodu a podnikání (zejména jeho služební auta), rozhodly o vyplacení podpory. Na základě nařízení generálního ředitele dotčeného ministerstva byl rozsudek vykonán a Lucchini udělena podpora. Toto nařízení obsahovalo výhradu možnosti úplného nebo částečného zpětvzetí podpory zejména „v případě, že orgán Společenství vydá nepříznivé rozhodnutí o platnosti poskytnutí nebo vyplacení uvedených podpor“. V návaznosti na korespondenci s Komisí, která italské orgány upozornila na jejich hrubé porušení nezákladnějších zásad práva a možnost zahájení řízení o porušení povinnosti podle čl. 88 Smlouvy o ESUO, příslušné ministerstvo dalším nařízením podporu zrušilo a nařídilo její vrácení. Lucchini se proti tomu bránila u správních soudů, přičemž nakonec Státní rada (*Consiglio di Stato*) podala předběžnou otázku k Soudnímu dvoru. Ta se tázala, „*zda právo Společenství brání použití takového ustanovení vnitrostátního práva, které zakotvuje zásadu překážky věci pravomocně rozsouzené, jako je článek 2909 italského občanského zákoníku, pokud jeho použití brání vrácení státní podpory, která byla poskytnuta v rozporu s právem Společenství a jejíž neslučitelnost se společným trhem byla stanovena rozhodnutím Komise, které se stalo konečným*“ (bod 48 rozsudku, otázka přeformulována Soudním dvorem).

Poznámky k rozsudku: Rozsudek Soudního dvora zajisté vyvolá vlnu bouřlivých reakcí, ať na jeho podporu, nebo proti ní. Zde se omezíme na konstatování, že se úkolu ospravedlnění a odůvodnění tvrdého zásahu do jednoho ze základních principů každého právního řádu zhostil mnohem lépe generální advokát. Soudní dvůr se ve svém odůvodnění omezuje na výčet argumentů, kterým chybí linie, jež by je přesvědčivým způsobem spojovala dohromady. V zásadě se však Soudní dvůr opírá o argument, předestřený generálním advokátem: v případě jde o rozdělení pravomocí mezi Společenstvím a členskými státy. Italské soudy rozhodly za zjevného porušení tohoto rozdělení. Jak uvádí generální advokát, „*zásada překážky rozsouzené i přes velký význam, který má, [se] neuplatňuje absolutním způsobem. V různých vnitrostátních právních rádech mohou, byť za předpokladu splnění striktních podmínek, existovat výjimky z tohoto pravidla. Tak tomu je například, když došlo k podvodu nebo když nenapadnutelné rozhodnutí podstatným způsobem zasahuje do základních práv. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva vyplývá, že překážka věci rozsouzené nemůže odůvodňovat zjevné zásahy do základních práv (přiznaných právem Společenství)*“ (bod 37 stanoviska, odkazy vypuštěny). Od této základní úvahy se potom generální advokát odráží ke stejnému závěru, jako Soudní dvůr.

Soudní dvůr se nejprve vydává tímto směrem. Konstatuje, že vnitrostátní soudy nemají pravomoc rozhodovat o slučitelnosti státní podpory se společným trhem. To spadá do výlučné pravomoci Komise (body 50 až 52 rozsudku). Stejně tak nemají pravomoc samostatně rozhodovat o neplatnosti právních aktů Společenství. Pokud jednotlivec nenapadl právní akt před Soudním dvorem, ač k tomu měl možnost (což byl případ společnosti Lucchini), nemůže se již neplatnosti dovolávat před vnitrostátními soudy (body 53 až 56 rozsudku). Na tomto základě Soudní dvůr konstatoval, že italské soudy neměly pravomoc rozhodnout o slučitelnosti státních podpor požadovaných společností Lucchini se společným trhem a že nemohly rozhodnout o neplatnosti rozhodnutí Komise, které prohlásilo tyto podpory za neslučitelné s uvedeným trhem (bod 57 rozsudku).

Poté se však argumentace Soudního dvora poněkud tříští. Připomíná, „*že vnitrostátním soudům přísluší vykládat ustanovení vnitrostátního práva v co největším možném rozsahu tak, aby mohla být použita způsobem přispívajícím k provedení práva Společenství*“ (bod 60

rozsudku) a že mají „povinnost zajistit plný účinek [ustanovení práva Společenství] podle potřeby i tak, že ze své vlastní pravomoci ponech[ají] nepoužité jakékoli odporující ustanovení vnitrostátních právních předpisů“ (bod 61). Následně Soudní dvůr pouze připomene svůj závěr o tom, že vnitrostátní soudy nemají pravomoc rozhodovat o slučitelnosti státních podpor s vnitřním trhem (bod 62) a dospěje k závěru, jenž je reprodukován ve shora citované výrokové části.

Soud tak nechává připomenout dřívější doby (které se zdají navracet), kdy svými mrazivě stručnými rozhodnutími bural ústavní struktury členských států s odvoláním na požadavek absolutní přednosti práva Společenství. To nezůstalo bez odezvy u ústavních soudů členských států, která se promítla i do postoje českého Ústavního soudu, vyjádřeného v jeho rozhodnutí o Eurozatykači: „Ústavní soud odmítl uznat doktrínu [Soudního dvora], pokud vyžaduje absolutní přednost komunitárního práva. Konstatoval, že delegace části pravomocí vnitrostátních orgánů na orgány EU může trvat potud, pokud jsou tyto pravomoci vykonávány orgány EU způsobem slučitelným se zachováním základů státní suverenity ČR a způsobem, jenž neohrožuje samotnou podstatu materiálního právního státu“.¹¹ Nemyslím, že by závěr Soudního dvora o prolomitelnosti principu konečnosti soudních rozhodnutí byl neakceptovatelný. Obávám se však, že pouhý odkaz na „princip“ přednosti práva Společenství je pro přijetí tohoto závěru vnitrostátními soudy nedostatečný.

NE BIS IN IDEM A EUROZATYKAČ

Rozsudek ze dne 18. července 2007, Kretzinger, C-288/05 (druhý senát, generální advokátka E. Sharpston)

Úmluva k provedení Schengenské dohody¹³ – Článek 54 – Zásada ‚ne bis in idem‘ – Pojem ‚tentýž čin‘ – Pašované cigarety – Dovozy do více smluvních států – Trestní stíhání ve více smluvních státech – Pojem ‚výkon‘ trestněprávních sankcí – Podmíněný odklad výkonu trestu – Započítání krátkodobé vazby – Evropský zatýkácí rozkaz

[Z výrokové části:] 2) *Ve smyslu článku 54 [ÚPSD] sankce uložená soudem smluvního státu „již vykonána“ nebo „právě vykonávána“, pokud byl obviněný v souladu s právem uvedeného smluvního státu odsouzen k trestu odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen.*

3) *Ve smyslu článku 54 [ÚPSD] nemusí být trest uložený soudem smluvního státu považován za „již vykonaný“ nebo „právě vykonávaný“, pokud byl obviněný krátkodobě policejně zadržen nebo vzat do vazby a pokud podle práva státu, ve kterém byl vydán odsuzující rozsudek, musí být toto odnětí svobody započteno v rámci pozdějšího výkonu trestu odnětí svobody.*

4) *Skutečnost, že členský stát, ve kterém byla osoba podle vnitrostátního práva odsouzena konečným rozsudkem, může vydat evropský zatýkácí rozkaz s cílem nechat uvedenou osobu zatknout za účelem výkonu tohoto rozsudku podle [rámcového rozhodnutí o evropském zatýkáčím rozkazu¹⁴], nemůže mít dopad na výklad pojmu „výkon“ ve smyslu článku 54*

¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 5. května 2006, Pl. ÚS 66/04 (Eurozatykač), bod 53.

¹² Z právně-teoretického hlediska je pochybné, zda lze požadavek přednosti práva Společenství považovat za princip, když se (alespoň tak, jak jej vykládá Soudní dvůr), uplatňuje absolutním způsobem. K teoretickému vymezení principů srov. např. Z. Kühn: *Aplikace práva ve složitých případech. K úloze právních principů v judikatuře* (Karolinum Praha 2002).

¹³ Úmluva k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (Úř. věst. 2000, L 239, s. 19; Zvl. vyd. 19/02, s. 9, dále jen „ÚPSD“), podepsané dne 19. června 1990 v Schengenu (Lucembursko).

¹⁴ Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkáčím rozkazu a

[ÚPSD].

Skutkový základ řízení: Obžalovaný v hlavním řízení, pan Jürgen Kretzinger se rozhodl využít výhod volného pohybu v rámci Evropské unie nedovoleným způsobem: pro pašování cigaret. Ke své smůle však byl dvakrát na své cestě přes několik členských států přistižen italskými orgány (cigarety měly zřejmě původ v Řecku, svoji „pašeráckou stezku“ si pan Kretzinger zvolil přes mj. Itálii a Německo, státy, jež jsou důležité z hlediska zde komentovaného řízení; místem určení bylo Spojené království) a dvakrát také v nepřítomnosti odsouzen italskými soudy; poprvé k podmíněnému trestu odnětí svobody, podruhé (když byl krátkou dobu policejně zadržen, případně vzat do vazby – v tomto ohledu byly informace předkládajícího soudu neúplné) již k trestu nepodmíněnému. Mezitím se však již nacházel v Německu, kde proti němu bylo zahájeno trestní stíhání za totéž pašování. Bez ohledu na uvedená odsouzení v Itálii byl v Německu v prvním stupni odsouzen k nepodmíněným trestům. Uvedená rozhodnutí pak napadl před předkládajícím Spolkovým soudním dvorem (*Bundesgerichtshof*), jenž předložil několik předběžných otázek, týkajících se výkladu čl. 54 ÚPSD, jenž zní: „*Osoba, která byla pravomocně odsouzena jednou smluvní stranou, [proti níž dřívější stíhání v jedné smluvní straně skončilo konečným rozhodnutím,] nesmí být pro tentýž čin stíhána druhou smluvní stranou za předpokladu, že v případě odsouzení již byla vykonána nebo je právě vykonávána sankce, nebo podle práva smluvní strany, ve které byl rozsudek vynesen, již nemůže být vykonána*“.

Poznámky k rozsudku: Soudní dvůr nejprve potvrdil, že uvedené jednání obžalovaného je týmž činem ve smyslu čl. 54 ÚPSD, bez ohledu na to, kolik hranic členských států překročil,¹⁵ zároveň však zdůraznil odpovědnost vnitrostátních orgánů při posuzování, zda jsou naplněna „*kritéria totožnosti podstatných skutkových okolností chápané jako existence souboru skutkových okolností, které jsou vzájemně neoddělitelně spojeny, nezávisle na právní kvalifikaci těchto skutkových okolností nebo chráněném právním zájmu*“ (body 28 až 37 rozsudku).

Zajímavější byly další otázky, předložené Soudnímu dvoru. Bod 2 výrokové části vyjasňuje, že za konečné rozhodnutí je třeba považovat i rozhodnutí o podmíněném odsouzení, bod 3 pak stanoví, že za výkon trestu nelze považovat ani policejní zadržení, ani výkon vazby, vzhledem k tomu, že k nim dochází před samotným pravomocným odsouzením a také k jinému účelu, jenž tato opatření sledují. To platí i v případě, že se doba strávená v policejní cele či vazbě započítá do konečné výměry trestu. Co již Soudní dvůr výslovně neuvádí, na základě čl. 56 ÚPSD by obžalovaný zřejmě mohl požadovat započtení této doby do konečné vyměřené výměry trestu, přičemž generální advokátka považuje zásadu započtení za „*obecnou zásadu práva EU vyplývající ze zásad proporcionality v trestním právu a zásady spravedlnosti*“ (bod 70 stanoviska).

K poslední otázce, týkající se relevance možnosti předání obžalovaného v Německu do Itálie k výkonu trestu tam uloženému na základě Evropského zatýkacího rozkazu, který by případně mohly italské orgány vydat (ačkoliv tak neučinily). Obžalovaný tvrdil, že tato možnost ve skutečnosti znamená, že je trest uložený v Itálii vykonáván a že tato skutečnost tedy brání jeho dalšímu stíhání v Německu. Soudní dvůr to odmítl s tím, že z povahy věci nemůže možnost předání odsouzeného do státu, kde mu byl uložen trest, bránit dalšímu stíhání, jelikož to je znemožněno pouze skutečným vykonáním odsuzujícího rozsudku. Pokud jiný členský stát žádá o předání odsouzeného k výkonu trestu, je jasné, že trest vykonán nebyl (srov. body

postupech předávání mezi členskými státy, Úř. věst. L 190, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 34.

¹⁵ Srov. zejm. rozsudek ze dne 9. března 2006, Van Esbroeck (C-436/04, Sb. rozh. s. I-2333; srov. komentář k rozsudku, problematizující jeho široký dopad, J. Komárek: „Tentýž čin“ v Prostoru svobody, bezpečnosti a práva, Jurisprudence č. 3/2006.

59 až 61 rozsudku). Soud přidává i pragmatickou úvahu: množina států, jež jsou vázány ÚPSD je menší, než množina států, vázaných rámcovým rozhodnutím, přičemž se rámcové rozhodnutí vztahuje pouze na některé trestné činy, což by vedlo k právní nejistotě (srov. bod 62 rozsudku). Rámcové rozhodnutí tedy nemá dopad na výklad ÚPSD.

ZA POVŠIMNUTÍ STOJÍ

Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. července, Kraaijenbrink, C-367/05 (druhý senát, generální advokátka E. Sharpston)

Vedle rozsudku Kretzinger, stručně komentovaného výše, vydal Soudní dvůr ještě jedno rozhodnutí týkající se principu *ne bis in idem* zakotveného čl. 54 ÚPSD. V něm se blíže vyjadřoval k vymezení pojmu téhož skutku s ohledem na relevanci úmyslu pachatele trestného činu. Stanovil, že v rámci jeho definice téhož skutku („totožnost podstatných skutkových okolností chápaná jako existence souboru skutkových okolností, které jsou vzájemně neoddělitelně spojeny, nezávisle na právní kvalifikaci těchto skutkových okolností nebo chráněném právním zájmu) nemohou být různá skutková jednání považována za „tentýž čin“ z důvodu pouhé skutečnosti, že příslušný vnitrostátní orgán zjistí, že uvedená skutková jednání jsou spojena tímž protiprávním úmyslem. Konečné posouzení ponechává Soudní dvůr na vnitrostátním soudu.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 28. června 2007, Dell’Orto, C-467/05 (třetí senát, generální advokátka J. Kokott)

V tomto rozsudku Soudní dvůr potvrdil, že rámcové rozhodnutí Rady 2001/220 o postavení obětí v trestním řízení¹⁶ musí být vykládáno tak, že v rámci trestního řízení a konkrétněji v rámci vykonávacího řízení probíhajícího po vydání konečného odsuzujícího rozsudku, stejně jako v původním řízení, pojem „oběť“ ve smyslu tohoto rámcového rozhodnutí nezahrnuje právnické osoby, které utrpěly škodu přímo způsobenou konáním či opomenutím, jež porušuje trestněprávní předpisy členského státu. Doslovný výklad příslušného ustanovení rámcového rozhodnutí, který výslovně definoval „oběť“ pouze jako fyzickou osobu se zdál být zpochybněn směrnicí 2004/80 o odškodňování obětí trestných činů,¹⁷ jež pojem oběti takto neomezuje. Soudní dvůr však určil, že směrnice a rámcové rozhodnutí nejsou v takovém vztahu, který by si žádal jednotný výklad dotčeného pojmu.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. července 2007, Komise v. Německo, C-503/04 (druhý senát, generální advokátka V. Trstenjak)

Rozsudek je dalším z řady vydaných v řízení podle článku 228 SES, kdy Soudní dvůr konstatuje nesplnění svého rozsudku vydaného v řízení o porušení povinnosti a může případně uložit finanční sankce. Zde se však ukazuje, že splnění povinnosti členským státem může požadovat zásah do existujících práv soukromých osob. Podle Soudního dvora totiž pravidla o zadávání veřejných zakázek vyžadují, aby byly vypovězeny smlouvy uzavřené v rozporu s těmito pravidly. Za pozornost stojí především tento závěr Soudního dvora: „*Co se zadruhé týče zásad právní jistoty a ochrany legitimního očekávání, zásady pacta sunt servanda, jakož i práva vlastnit majetek, i za předpokladu, že by se v případě vypovězení smlouvy mohla proti zadavateli jeho smluvní strana těchto zásad a tohoto práva dovolávat, členský stát by v každém případě tuto skutečnost nemohl uplatňovat jako odůvodnění, proč*

¹⁶ Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení, Úř. věst. L 82, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 72.

¹⁷ Směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů, Úř. věst. L 261, s. 15; Zvl. vyd. 19/07, s. 65.

nebyl proveden rozsudek určující nesplnění povinnosti podle článku 226 ES, a tudíž se vyhnout vlastní odpovědnosti stanovené právem Společenství“ (bod 36 rozsudku). Znamená to tedy, že zásady zmíněné Soudním dvorem nepožívají žádné ochrany, pokud má členský stát splnit své povinnosti a vyhnout se tak finančním sankcím?¹⁸

Jan Komárek, Oxford

¹⁸ Srov. také poznámky k rozsudku ze dne 4. května 2006, Komise proti Spojenému království, C-508/03, Sb. rozh. s. I-3969 publikované v Soudních rozhledech č. 7/2006 na s. 285-286.